

Bodó Márta

VIDÁM-SZOMORÚ ÚTIKALAUZ

Jancsó Miklós *Volt egyszer egy Kolozsvár...* című könyvéről¹

Az impozáns kiállítású, kemény kötésű, 304 oldalas könyv hátán a szerzőt integet – érdekes módon nem az olvasónak, nem szembenéz, hanem valahová messze, el. Jancsó Miklós halála után kézbe véve a kötetet, még többet mond ez a kép, ez a gesztus, ezáltal a könyv maga, mint megjelenésekor. Benne a színész és író összegzi életre szóló szenvedélyével, a színházzal kapcsolatos emlékeit, amelyek megélése városa mindennapjaival fonódott össze: innen a cím.

Színészi pályájára, annak egyik kiemelkedő szerepére emlékeztet a kötet szerkezete is: a konferanszié vezet be és zárja, illetve jelenti be az újabb jelenetsorokat, témákat, emléktípusokat. A konferanszié, aki hangulatot teremt, aki vállán viszi az előadást, áthidalja a jelenetek közötti szüneteket, felvezeti, valósággal röpteti a poénokat, a kollégái bemondásait. A konferanszié, aki a kabarét konferálja, a megemlékező előadást vezeti, a ritmust diktálja.

A legterjedelmesebb fejezet a *Reflektorok fényében és árnyékában*, mely a színházi emlékeket idézi, pályatársakat, előadásokat, szerepeket és a nézőtérrel nem látható sok apró, de fontos részletet, amiből a színészlet összeállt, ami a kommunista éraban is sava-borsát adta a színházi életnek. Saját és mások által mondott történetek sorakoznak itt, vala-

miféle kulisszaperspektívájú színháztörténetet írva.

A „sötét napok”, a *Kóla* és a „fehér éjszák” a színházi élet bohémebb oldalát mutatja be, azokat a vidámságokat és huncutságokat, amelyek a nem egészen hétköznapi életet élő művészek számára a kommunista elnyomás éveiben lehetségesek voltak. *Családi fotók* címen a Jancsó család, a felmenők életének egy-két kultúrtörténeti jelentőségű mozzanatát idézi a szerző, a már színésznek készülő fiatal Jancsó Miklós és a versek viszonyát, Áprilyval való találkozásait taglalja. És megidézi a kommunizmus egyik legsötétebb, barátságokra árnyékot vető rémes valóságát: a megfigyelést, a megfigyeltség állapotát, a besúgást, a besúgottság lélektanát.

A *hétköznapiak Trianonja* című fejezet a mindennapok taposómalmát és az embert felőlő hétköznapiakat, kompromisszumokat, azok lassú mérgét mutatja be részben emlékezések, részben szépirodalmi műfajú írások keretében. Hiszen Jancsó Miklós jó tollú, tehetséges szépíró is volt, a *Helikon* című folyóiratban rendszeresen közölt irodalmi megformáltságú szövegeket. Nemcsak emlékező, emlékiró, színházi krónikás, hanem egy nagy múltú értelmiségi család sarja a szerző, aki a kultúrába belenőtt, és aki színészként e kultúra szolgálatára szegődött, ezt képviselte a színpadon és később a beszédtechnika tanáraként, s nem utolsósorban a kényszerűségből vállalt, de tisztességesen végigvitt tu-

¹ Jancsó Miklós: *Volt egyszer egy Kolozsvár...* Vidám-szomorú útikalauz elmúlt idők színészeiről, polgáiról, kocsmáiról és sok már érdekességről. Jancsó Alapítvány, 2016.

dományos munka során is, amit elsősorban a színpad egy korai magyar mesterének, Csiky Gergelynek szentelt doktori dolgozat jelent.²

Volt egyszer egy Kolozsvár... – ebben a mondatban van lokálpatrióta büszkeség és az utóbbi évtizedek csendes szomorúsága a kincses város kopásának láttán. Kolozsvár volt, és persze van is: Jancsó Miklós a maga városképét akarja megmutatni mozaikképekben, mintegy felmutatva egy-egy darabját annak a Kolozsvárnak, amibe ő beleszületett, belenövekedett, aminek patinás színháza elcsábította, majd kivetette, a városét, amiben újra és újra meg kellett keresnie magát, a helyét, léte értelmét. Amely megfosztotta illúzióitól, otthonától, gyermekétől...

Vidám-szomorú útikalauz elmúlt idők színészeiről, polgáraitól, kocsmáiról és sok más érdekességről – a kifejező alcímben kimerítően benne van Jancsó Miklós életében megjelent

² Jancsó Miklós: *Csiky Gergely színpadi világa*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2005.

utolsó kötetének tartalma és hangulata. Csak sajnálni tudja az olvasó, hogy többre már nem futotta, mert a felillantott portrék és történetek mögött még sok mondanivaló, elmondatlan tapasztalat lapul, amelyek továbbformálása, csiszolása a város- és színháztörténet hasznára, nem utolsósorban az olvasó örömére szolgált volna.³

³ Jancsó Miklós további könyvei: *Vilma, te édes* (Dacia Kiadó, Kolozsvár, 1995), *Játék az élettel* (Dacia Kiadó, Kolozsvár, 1997), *Tömegszereplők* (Tinivár, Kolozsvár, 2000), *Kandi kamera* (Irodalmi Jelen Könyvek, Arad, 2006), *A megfizetett taps* (Stadium Kiadó, Marosvásárhely, 2007), *A kényelmetlen hős* (Stadium Kiadó, Marosvásárhely, 2010). (Szerk. megj.)

